

Lag

om ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att genomföra ett tidsbegränsat försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen mellan den 1 januari 2026 och den 31 december 2033. Syftet med försöket är att utreda hur man genom att utvidga anordnartillstånden inom yrkesutbildningen och genom verksamhetsstyrning som grundar sig på ett förhandlingsförfarande kan stärka yrkesutbildningens kvalitet, genomslag och tillgänglighet.

2 §

Förhållande till annan lagstiftning

På verksamheten hos utbildningsanordnare som deltar i försöket tillämpas vad som föreskrivs i lagen om yrkesutbildning (531/2017) och i de förordningar och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Om inte något annat föreskrivs i denna lag tillämpas på försöket dock inte vad som i lagen om yrkesutbildning föreskrivs om anordnartillstånd i 22 §, om examina och utbildning som ska anges i anordnartillståndet i 23 §, om undervisnings- och examensspråk i 24 §, om verksamhetsområde i 25 §, om övriga rättigheter, skyldigheter, villkor och uppgifter som ska anges i ett verksamhetstillstånd i 27 § 1—3 mom., om förutsättningar för beviljande av anordnartillstånd i 28 § och om ändring och återkallande av anordnartillstånd i 29 §.

3 §

Försökstillstånd

Deltagande i det försök som avses i denna lag förutsätter ett försökstillstånd som beviljas av undervisnings- och kulturministeriet. Försökstillståndet ersätter det tillstånd att ordna examina och utbildning som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning under den tid försöket pågår. Utbildningsanordnaren beviljas försökstillstånd på ansökan och beslutet om beviljande av tillstånd är avgiftsfritt.

En anordnare av yrkesutbildning som fått försökstillstånd har rätt

- 1) att ordna sådana yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina som hör till examensstrukturen för yrkesutbildning,
- 2) att i form av läroavtalsutbildning ordna alla de yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina som ingår i examensstrukturen för yrkesutbildningen, inklusive de examina som avses i 5 §, genom sådan anskaffning av utbildning som avses i 30 § i lagen om yrkesutbildning, och
- 3) att ordna fängelseundervisning.

Utbildning kan också ordnas som arbetskraftsutbildning. Utbildningsanordnaren och arbets- och näringsförvaltningen avtalar om ordnandet av arbetskraftsutbildning.

Utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv enligt 7 § i lagen om yrkesutbildning, krävande särskilt stöd enligt 65 § i den lagen samt yrkesutbildning för idrottare får ordnas av sådana utbildningsanordnare som fått försökstillstånd som vid ikraftträdandet av denna lag har haft rätt att ordna utbildningen i fråga.

Verksamma som sådana utbildningscentrum för utbildning för grundläggande yrkeskompetens eller fortbildning som avses i 35 § i lagen om transportservice (320/2017) får vara sådana utbildningsanordnare som fått försökstillstånd och som vid ikraftträdandet av denna lag har haft rätt att ordna utbildningen i fråga.

Maximiantalet studerandeår som avses i 26 § i lagen om yrkesutbildning är det som anges för utbildningsanordnaren i anordnartillståndet enligt 22 § vid ikraftträdandet av denna lag.

4 §

Undervisnings- och examensspråk

Undervisnings- och examensspråken i försökstillståndet är desamma som anges för utbildningsanordnaren i anordnartillståndet enligt 22 § i lagen om yrkesutbildning. Utbildningsanordnaren ska meddela undervisning på dessa språk. Därtill kan utbildningsanordnarens examensspråk vara engelska.

5 §

Avgränsningar i försökstillståndet

En examen eller ett kompetensområde kan genom undervisnings- och kulturministeriets beslut avgränsas från utbildningsanordnarens försökstillstånd, om

1) kostnaderna för att ordna ifrågavarande examen eller dess kompetensområde avsevärt avviker från de genomsnittliga kostnaderna för att ordna examina eller kompetensområden,

2) det kunnande som hänför sig till ifrågavarande examen eller kompetensområde regleras genom lag eller förordning eller omfattas av ett internationellt avtal som är förpliktande för Finland, eller

3) en omfattande rätt att ordna examen eller kompetensområdet väsentligt försvagar ställningen för de utbildningsanordnare som specialiserat sig på utbildningen i fråga vid ikraftträdandet av denna lag.

Närmare bestämmelser om de examina och kompetensområden som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

6 §

Verksamhetsområde

I försökstillståndet anges ett sådant verksamhetsområde för utbildningsanordnaren där anordnarens verksamhet i första hand svarar mot kompetensbehoven. Utbildningsanordnaren ansvarar i första hand för utbildningen av läropliktiga och andra studerande inom sitt verksamhetsområde. Utbildningsanordnaren är skyldig att i enlighet med kompetensbehovet ordna examina och utbildning inom det verksamhetsområde som anges i försökstillståndet. Vid sidan av verksamhetsområdet kan examina och utbildning också ordnas på andra ställen i Finland, dock inte i landskapet Åland.

Som verksamhetsområde anges det område som vid ikraftträdandet av denna lag har varit det verksamhetsområde som anges i utbildningsanordnarens anordnartillstånd.

Utbildningsanordnaren kan i den ansökan som avses i 3 § föreslå ändringar i sitt verksamhetsområde av grundad anledning som hänför sig till utbildningsbehovet.

7 §

Vem får ansöka om försökstillstånd

Försökstillstånd får sökas av en utbildningsanordnare som vid ikraftträdandet av denna lag har ett sådant tillstånd att ordna examina och utbildning som avses i 22 § i lagen om yrkesutbildning.

8 §

Förutsättningar för beviljande av försökstillstånd

Försökstillstånd kan beviljas en sökande som med beaktande av syftet med försöket har

- 1) grunder för ansökan om deltagande i försöket,
- 2) möjligheter att ändra och förnya sin verksamhet,
- 3) verksamhetsmässiga förutsättningar för att ordna examina och utbildning på ändamålsenligt sätt,
- 4) tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet inom sökandens verksamhetsområde,
- 5) tillräckliga förfaranden för kvalitetsledning.

Därtill ska utbildningsanordnaren ha ekonomiska förutsättningar för att ordna examina och utbildning på ändamålsenligt sätt.

9 §

Utbildningsanordnare som väljs till försöket

Undervisnings- och kulturministeriet väljer högst 40 sådana utbildningsanordnare till försöket som uppfyller förutsättningarna enligt 8 §. För valet delar undervisnings- och kulturministeriet in Finland i ändamålsenliga områden med tanke på ordnandet av utbildning och befolkningsunderlaget.

Grunden för antalet utbildningsanordnare som väljs till försöket från ett område är den relativa andelen studerandeår för utbildningsanordnarna i området av det riksomfattande totala antalet studerandeår. Med det riksomfattande totala antalet studerandeår avses målinriktade studerandeår som beviljats för 2025 genom ett beslut enligt 10 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009).

Nationella centret för utbildningsutvärdering poängsätter sökandena. Som grund för poängsättningen används de förutsättningar för beviljande av försökstillstånd som anges i 8 §. Till försöket väljs de utbildningsanordnare som fått flest poäng områdesvis på så sätt att undervisnings- och kulturministeriet vid valet av utbildningsanordnare som ska delta i försöket säkerställer att

- 1) deltagarna i försöket företräder båda nationalspråken,
- 2) helheten av deltagare i försöket har ett tillräckligt antal studerandeår på riksnivå,
- 3) helheten av deltagare i försöket har ett tillräckligt mångsidigt examensutbud,
- 4) helheten av deltagare i försöket innefattar både offentligt rättsliga och privat rättsliga utbildningsanordnare.

10 §

Förhandlingsförfarande

Undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren kommer för en avtalsperiod på fyra år (*strategiperiod*) åt gången överens om de kvalitativa och kvantitativa mål för utbildningsanordnarens verksamhet som är centrala med tanke på examina, sysselsättning och fortsatta studier samt om uppföljningen och utvärderingen av uppnåendet av målen under strategiperioden. Därtill kan man avtala om övriga utvecklingsåtgärder och utvecklingsuppgifter för utbildningsanordnaren.

11 §

Anvisande av finansiering efter prövning för strategiperiodens mål

För att täcka kostnaderna för de mål som överenskommit i avtalet kan undervisnings- och kulturministeriet anvisa finansiering efter prövning för strategisk utveckling enligt 32 e § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Finansiering efter prövning beviljas antingen till fullt belopp eller delvis i förhållande till de kostnader som uppstår.

Om genomförandet av de åtgärder som överenskommit i avtalet inte orsakar utbildningsanordnaren sådana kostnader som uppskattats i avtalet eller om kostnaderna är lägre än uppskattat, kan undervisnings- och kulturministeriet under strategiperioden minska beloppet av den finansiering efter prövning som anvisats för ändamålet.

12 §

Ändring och återkallande av försökstillstånd

Undervisnings- och kulturministeriet kan på ansökan av utbildningsanordnaren ändra försökstillståndet när strategiperioderna byts. Ändring av försökstillståndet förutsätter att ordnandet av examina och utbildning är behövligt med beaktande av riksomfattande och regionala kompetensbehov samt utbudet av examina och utbildning. Därtill förutsätter ändring av försökstillståndet att utbildningsanordnaren med tanke på fullgörandet av den uppgift som ansökan gäller har behövligt kunnande och tillräckligt samarbete med arbets- och näringslivet samt ekonomiska och verksamhetsmässiga förutsättningar att på ett ändamålsenligt sätt ordna examina och utbildning i enlighet med denna uppgift. Försökstillståndet kan på ansökan ändras också under strategiperioden efter en omorganisering av utbildningsanordnarens verksamhet eller efter det att en ändring har inträtt i utbildningsanordnarens ställning som juridisk person.

Undervisnings- och kulturministeriet kan utan ansökan ändra utbildningsanordnarens försökstillstånd under strategiperioden, om

- 1) maximitalet studerandeår enligt 26 § i lagen om yrkesutbildning behöver ändras,
- 2) examina eller utbildning i väsentlig grad ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller i strid med lagen om yrkesutbildning eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den,

3) andra särskilda skäl som hänför sig till ordnandet av examina och utbildning än de som avses i 1 och 2 punkten förutsätter det.

Undervisnings- och kulturministeriet kan återkalla ett försökstillstånd, om

- 1) utbildningsanordnaren inte längre ordnar examina eller utbildning,
- 2) examina eller utbildning i väsentlig grad ordnas i strid med denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller i strid med lagen om yrkesutbildning eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den,

3) utbildningsanordnaren ansöker om återkallande av försökstillståndet vid utgången av den första strategiperioden,

4) undervisnings- och kulturministeriet och utbildningsanordnaren inte når ett sådant avtal som avses i 10 § och utbildningsanordnaren riktar utbildningen så att den väsentligt strider mot utbildningsbehovet.

Om försökstillståndet återkallas fortsätter utbildningsanordnaren sin verksamhet i enlighet med det anordnartillstånd som beviljats med stöd av 22 § i lagen om yrkesutbildning.

13 §

Uppföljning och utvärdering av försöket

Nationella centret för utbildningsutvärdering genomför en uppföljnings- och genomslagsundersökning för att följa upp och utvärdera uppnåendet av syftet med försöket med verksamhetsstyrning, genomförandet av förhandlingsförfarandet och försökets genomslag. Undervisnings- och kulturministeriet kan dessutom genomföra en konkurrensutsättning för att inleda ett separat forskningsprojekt.

De utbildningsanordnare som deltar i försöket ska på begäran avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna lämna de nödvändiga uppgifter som undersökningen och uppföljningen förutsätter till Nationella centret för utbildningsutvärdering och den forskningssammanslutning som undervisnings- och kulturministeriet utsett.

14 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

15 §

Giltighetstid och övergångsbestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025 och gäller till och med den 31 december 2033.

Med en hänvisning någon annanstans i lagstiftningen till ett anordnartillstånd enligt 22 § i lagen om yrkesutbildning avses under den tid denna lag är i kraft också försökstillstånd som beviljats med stöd av denna lag.

Helsingfors den 30 december 2024

Republikens President

Alexander Stubb

Undervisningsminister Anders Adlercreutz